

KMETOVALEC.

Glasiló c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 glđ. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 12.

V Ljubljani, 15. avgusta 1884.

Leto I.

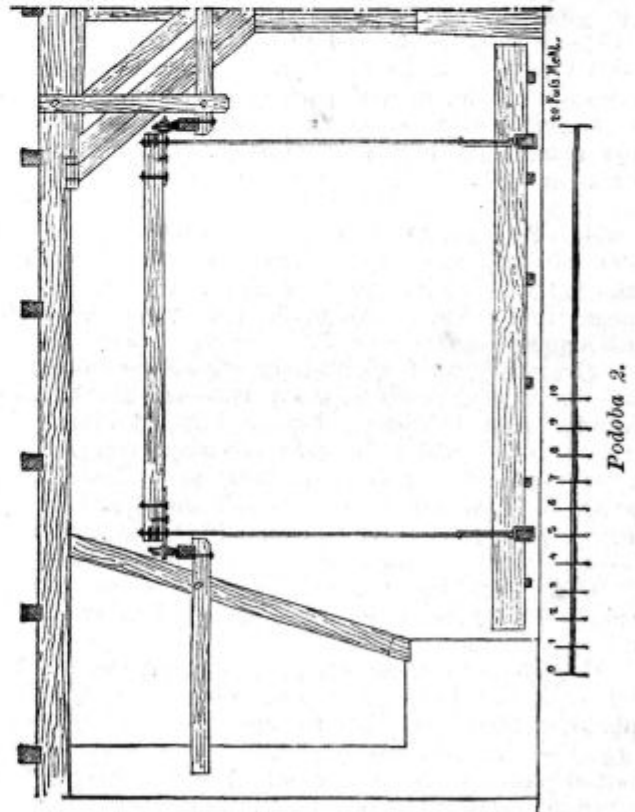
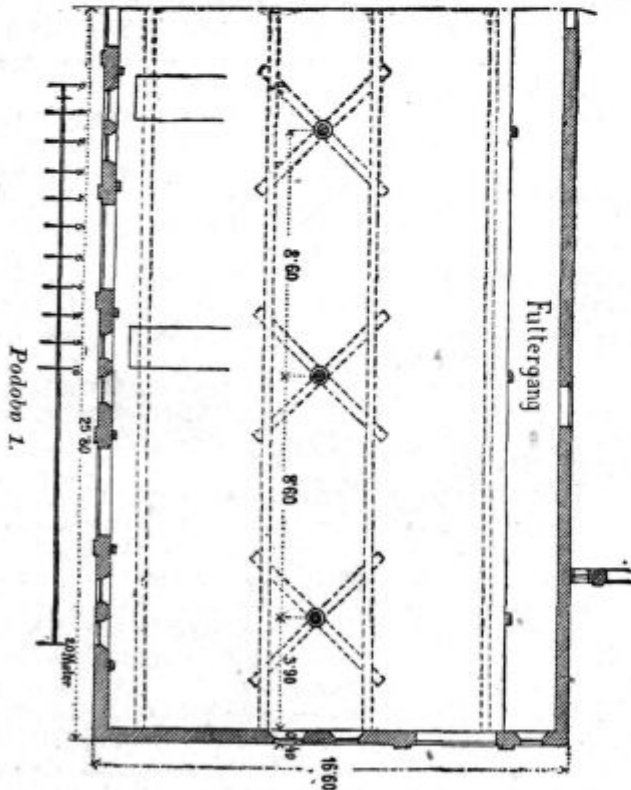
Nov način premakljivih jasel.

Ker je v novejšem času doseglo kmetijstvo tako visoko stopinjo popolnosti, premenil se je tudi poprejšnji način naprav po hlevih z novejšimi in primernejšimi napravami.

S premakljivimi jaslami skuša se sedaj dobivati boljši in enakomernejši gnoj. Ta način, ki se uže delj časa vporablja v ovčjih hlevih, skuša se sedaj vpeljati tudi pri napravi kravjih hlevov. Imamo sicer uže precej načinov premakljivih jasel, katere pa vse naštevati in razpravljati nam primanjkuje tu prostora. Ome-

Popisati hočemo tukaj napravo nekega hleva na Meklenburškem. Temelj vsej napravi so premakljive jasli. Na tramovih ob stropu pritrjene so prosto viseče jasli, ki se lahko z verigo speljano čez kolesa (valjarje) premičejo. Oglejmo si najpoprej načrt poslopja. Največ prostora potrebuje hlev (zraven stoječa podoba). Za tem od zadej je prostor, ki rabi tudi v shrambo senenim in žitnim vozém, zatem hlevi [za zrebeta in teleta, nadalje kašča itd.

Oni del pa, ki nas posebno zanima, je ravno kravji

nimo le, da se na Meklenburškem mnogo zidajo hlevi s premakljivimi jaslami. Jasli stojé prosto na gnoji. Prestavljajo se vsaka dva dni in v to je štirih ljudi potreba. Napaja se živina ali zunaj hleva, ali v njem iz žlebov, ki so pritrjeni na kateri stranski steni, navadno na strani od hodišča za krmo. Živina, ki se dvakrat na dan napaja, naj bi gnoj trdo shodila.]

hlev. Dolg je 51.60 m., širok 16.60 m., preračunjen za 144 glav goveje živine. Sredi hleva stoji šest velikih stebrov (v zraven stoječi podobi zaznamovani sè malimi krogi), na kojih vsaki strani so po ene jasli, tako, da je vsega skupaj dvanajst jasel. Na vsaki strani njih jasel stoji šest goved vštric z dolžino hleva, z glavami ravno nasproti. Stebri so 8.60 m. vsaksebi,

tako, da ostane med dvema vrstama govedine velik prostor, koji se drži skupaj s hodiščem za krmo na zadnji steni.

Oglejmo si napravo jasel. Sredi hleva stoji steber, na kojega vsaki strani po dve viseči jasli (zraven stoječa podoba.) Jasli so pritrjene z dvema paroma verig na lesen oder. Ker je vsega skupaj dvanajst jasel, tedaj je tudi dvanajst odrov. Med seboj zvezani so ti odri z lesenimi tramovi, tako da so vedno za enako vsaksebi.

Na prvem in zadnjem odru vsake podolžne vrste pritrjena je dolga veriga, ki se premiče v enaki visočini z odri čez kolesca ob steni slemena pritrjenem k valjarju napravljenem v visočini 1:70 m. in tu tudi konča. Na vsakem štirih valjarjev so luknje za navijala in zatika. Kako so jasli in odri sicer sestavljeni, razvidi se iz zraven stoječe podobe. Daljši popis je tedaj nepotreben.

Kako se jasli premičejo? Kravji pastir ali krmar porine pred vsako molžo jasli, vrteč valjarje z navijali za toliko naprej, da sedi molzec na popolnem suhi stelji. Pri vrtenji se veriga skrajša, navija se in ž njo zvezani odri pomičejo se naprej. To premikanje je tako priprosto in lahkotno, da je en človek v stanu dovršiti to delo v nekaterih minutah. Da se pa jasli lahko po potrebi višje ali nižje obesijo, vravnano je naslednje. Verige, na katerih so jasli obešene, izpepljene so skozi železne kroge, ki so na zunanjem robu jasel pritrjeni, in se združijo v kavelj, koji se potem lahko po potrebi zapne višje ali nižje v člene verižine.

Pri premikanji in prestavljanji jasel pa obstoji dobiček posebno v tem, da zadostuje en človek vse delo opraviti.

Če se gnoj izvaža, odstranijo se zgoraj omenjeni leseni tramovi, ki po dva odra med seboj vežejo, jasli se visoko obesijo in odri porinejo se popolnem skupaj.

Glavni hasek teh novih premakljivih jasel pa obstoji v tem, da dobivamo izvršten, enakomeren gnoj. S tem namreč, da krave vedno pohojevajo gnoj, premešajo se tekoči in trdi (ekskrementi) odpadki dobro s steljo. Pri navadnem ravnanji s trdno stoječimi jaslami odteče scalnica po kanalih iz hleva; pogubi se tako velik del tega (gnoja) gnojila, v kojem je jako mnogo dušca. Pri premakljivih jasliah pa se ne pogubi niti najmanjšega.

Drug dobiček je pa tudi ta, da sedijo molzenci na suhi čisti stelji, in da si krave ne omažejo tako lahko zadnjih delov in vimen, ker ne ležijo v blatu. Vse delo toraj pri molži je veliko čistejši. Gnoja ni potreba vsak dan izvažati in tako si prihranimo delavcev in časa. Ugovarjalo se bode mogoče, da se potrebuje pri premakljivih jasliah več stelje, kakor pri stoječih. Pa zračunalo se je, da stelje ni veliko več potreba. Leta 1881/2., v katerem je slame jako pomankovalo, porabilo se na ta način ni nič več stelje, kakor pri stoječih jasliah.

Reklo se bo mogoče tudi, da se pospešujejo s tem, ker si krave nasproti stojijo, in vedno ena v drugo dihajo, gotove nalezljive bolezni, posebno tuberkuloza. — Izognemo se pa lahko taki nevarnosti, ako nam strokovnjak večkrat in natanko zdravstveno stanje govedine preišče in takoj odstranimo živali od drugih, na kojih zapazimo kako bolezen.

Obdelujmo umno naša polja!

III.

O krepčilnem počivanji in jesenskem oranji.

Pravo krepčilno počivanje (práha) opustilo se je večinoma vsled napredka v umnem kmetijstvu, kajti

znano je, da isto umno obdelovanje, umna vrstilna setev in gnojenje povsod vspešno izpodriva. Nahaja se pravo krepčilno počivanje le še — splošno rečeno — tam, kjer nam velevajo ono razne gospodarstvene, podnebne razmere itd.

Pri nas na Dolenjskem imenujejo krepčilno počivanje ali preor* tudi to, če kakošnega polja od jeseni do pomladi ali do ajdove setve ne obsejejo in ločijo isto tegadel v jesensko in spomladansko.

Jesensko krepčilno počivanje rabijo navadno po ovisišči, pa tudi po deteljišči in ajdišči. Na ta polja posejejo potem v spomladi jarni ječmen, koruzo in sadijo krompir, peso, korenje itd. Dotična polja preorjejo navadno dvakrat in tudi gnojijo, če je potreba in če imajo odveč gnoja v to svrhu. Spomladansko krepčilno počivanje rabijo pa za ajdo; med tem dotično polje dva- do trikrat preorjejo, navadno ga pa ne gnojé, da jim ajda ne poleže.

Da nam tak način krepčilnega počivanja hasne, utemeljeno bi bilo v tem, ker imamo zvezno zemljo, malo gnoja, dosti plevla itd., da nam pa vendar ne daje prave koristi, utemeljeno je v jako slabem, površnem obdelovanji takega polja in to sosebno v jesenskem času.

Poglejmo si le v pozni jeseni taka polja! Mar ne vidimo zraven mladih zimskih setev, polja, kojih slabo obdelovanje prekorači meje zanikarnosti — s plevelom araščena strnišča, katera čez zimo neobdelana ostanejo? In opomniti je treba, da se to nahaja ne le pri malem posestvu, marveč tudi — v britko priznanje — pri našem veleposestvu!

Ni čuditi se slabim letinam deloma, ker je eminentna važnost umnega obdelovanja kmetovalcu neznaná, deloma pa, ker je naš kmetovalec uže tako zeló konservativen v vseh zadevah! Nasledki ne izostajajo in ne bodo, dokler se ne poprimemo tega, kar nas skušnje umnih kmetovalcev učé!

Za obdelovanje jesenske prahe odločen nam je čas od zadnje žetve v poznem poletji do prihodnje spomladanske setve. Niti v glavo ne pride pri tem našem kmetovalcu, da bi po žetvi prijel za plug in podoral strnišče, ampak on pusti v jeseni polje pri miru in zakaj bi ne, si misli, saj imam dovolj časa za to v spomladi! Strnišče mora toraj večinoma s plevelom preraščeno, zemlja trdno sklenjena prezimiti! K temu se pridruži v spomladi še znano slabo obdelovanje! Kake vspehe zamoremo s tem doseči?

V tem oziru prestopiti moramo na drugo pot, katera vodi uže delj časa umne kmetovalce družih krajev ter pospešuje od leta do leta njihovo blagostanje! Ista je:

Izvršujmo glavno obdelovanje takih polja pred zimo! Podoravajmo plitvo, če je mogoče, takoj po žetvi strnišče in preorjimo na vsak način to zemljišče, potem še pred zimo in sicer globoko — za okopovalne rastline bolj, za žita manj globoko. Tako preorano zemljišče ostane v surovih brazdah čez zimo. V spomladi potem se mora še enkrat preorati, ako je plevel dotično polje prerastel — kar bo v večino slučajev nam potreba — če je pa ostalo čez zimo zemljišče brez plevla, in če se zemlja ni sklenila, prevlačimo pa ono lahko takoj in precej potem sejemo. Vspeh takega obdelovanja je neprecenljiv — nasledki so ne le boljši, marveč tudi večji pridelki.

Splošno naj se to preoravanje po potrebi ponavlja in se to ravna po prihodnji rastlini in jakosti zemlje, kajti znano je, da težka zemlja zahteva boljša, več-

*) Beseda „preor“ od preoravati v navadi je pri Belokranjcih.

kratnega obdelovanja, kakor rahlja in ravno tako okopavalne rastline boljšega obdelovanja kakor žita.

Kaj je jesenskemu oranju v prid, omenjeno bilo je uže deloma pri globokejšem obdelovanju polja. V zemlji, katero smo v jeseni preorali, se vsled njene razkrojitve čez zimo redilne snovi razkrijejo in s tem množé; zemlja sama vzame lahko veliko redilnih snovi iz zrakú, ker ima slednji neoviran vstop do nje; zemlja napije se lažje z vodo, katera sosebno s pomočjo ogljenčeve kisline raznovrstne mineralične soli raztopi, koje rastlinam za vzitek služijo. Plevel se lažje uniči, škodljivi mrčesi zamoré itd. Čez zimo se kepe dobro zdrobé, polje se hitreje osuši in sejati zamoremo pravočasno. In tako obdelovanje zahteva posebno naša zvezna težka zemlja!

Očividno je toraj, da nam zeló škoduje, ako pustimo strnišče s plevelom zaraščeno — zemljo trdno sklenjeno čez zimo do spomladi neobdelano; to tem bolj, a ne samo radi tega, ker ne zamoremo v spomladi zvezne naše zemlje z navadnim našim ravnanjem v primerno rahlji stan za vzrejališče prihodnje rastline spraviti, marveč tudi radi tega, ker smo večkrat pri obdelovanju za spomladansko setev ovirani vsled slabih vremenskih prikazni.

Dokaz o rečenem daje naj prepričanje!

Kmetijske novice in izkušnje.

* C. k. ministerstvo je dovolilo za kranjsko kmetijsko razstavo na Krškem, koja bode od 28. septembra do 5. oktobra t. l., za premije govedi 475 gold. v denarji za druge pridelke in izdelke pa 6 srebrnih in 12 bronastih svetinj.

* Premiranje konj na Dolenjskem bode letos povodom kmetijske razstave na Krškem 2. oktobra t. l. na Krškem.

* Kmetijska razstava bode meseca septembra t. l. v Zagrebu.

* Da bi konjska kopita mehka in prožna ostala, nasvetovalo in uporabljalo se je uže mnogo mazil, večkrat z mnogo obetajočimi imeni, toda nikako še ni zadostovalo. Sestavljena so namreč ta mazila iz živalske maščobe, katera postane žavtna ter vsled tega sušijo kopito, ker napravijo skorijo. Le-ta skorija ovira pristop mokrine, vsled česar kopito krhko postane. Vseh teh slabih lastnost pa nima mazilo, koje je narejeno iz vazelina in glicerina. Vazelin je rudninska tolščoba, katera se izdeluje iz petroleja ter ne postane žavtova; glicerin je pa tvarina, katera rog zeló omehča. To mazilo izvrstno vpliva na krhka kopita. Če pa kopita sploh niso krhka, je najbolje, jih nič mazati, samo opere naj se kopito vsak dan enkrat.

Oznaniło.

o delitvi premij v denarji in priznanskih diplom za kobile in žebice, katera se bode vršila na Kranjskem za leto 1884.

Na Kranjskem se bode za leto 1884. vršila delitev državnih premij v c. k. cekinih in srebrnih svetinjah, kakor tudi delitev priznanskih diplom: a) za kobile z žebetom, b) za mlade, to je, 3- do 4letne kobile, c) za 1- in 2letne žebice v čveterih konkurznih postajah, ki so spodaj imenovane:

V Ribnici za politični okraj: Kočevje dné 1. septembra 1884.

Na Vrhniki za politične okraje: Litija, ljubljanska okolica, Logatec, Postojna in mesto Ljubljana dné 5. septembra 1884.

V Kranji za politične okraje: Kranj, Radovljica in Kamnik dné 10. septembra 1884.

V Krškem za politične okraje: Krško, Rudolfovo in Črnomelj dné 2. oktobra 1884.

V vsaki konkurzni postaji se začne delitev premij v imenovanih dnevih ob 9. uri dopoludne.

Za to delitev premij veljajo one uredbe, katere so se naravnale po pravilih, ki za to veljajo, s privolitvijo c. k. ministerstva za poljedelstvo z ozirom na posebne razmere te dežele.

Od c. k. deželne vlade za Kranjsko.

V Ljubljani 10. julija 1884.

Za c. k. deželnega predsednika:

C. k. dvorni svetnik:

Grof Chorinsky s. r.

Razpis državnih štipendij.

Slavno c. k. ministerstvo kmetijstva je dovolilo z dopisom od 18. aprila t. l. št. 5149 za dva kranjska deželana dve državni štipendiji, vsako po 300 gold. na leto za prihodnja 3 šolska leta, namreč 1884/5, 1885/6 in leto 1886/7 za obiskovanje eno sledečih treh kmetijskih srednjih šol:

- a) C. k. enologično-pomologične šole v Klosterneuburgu;
- b) više kmetijske šole v Dečín-Liebwerdu na Českem, in
- c) srednje kmetijske šole „Francisco-Josifinum“ v Mödlingu pri Dunaji.

Za ti štipendiji smejo prositi na Kranjskem rojeni mladenči. Prošnje se morajo glasiti na ime slavnega c. k. kmetijskega ministerstva na Dunaji ter morajo imeti izraženo željo, katero teh imenovanih šol prosilec hoče obiskovati. Prošnje morajo se zadnji čas do 10. septembra t. l. podpisanemu odboru družbe kmetijske izročiti, prošnjam pa priložiti sledeče doklade:

Priloge prošnjam za obiskovanje enologične in pomologične šole v Klosterneuburgu:

1. Krstni list.
2. Šolska spričevala kot dokaz o taki šolski izobraženosti, kakoršne je pridobiti po dobro dovršenih spodnjih štirih razredih javnih srednjih šol.
3. Spričevalo, da se je prosilec vsaj uže pol leta bavil praktično z vino- in sadjerejo.

Priloge prošnjam za obiskovanje više kmetijske šole v Dečín-Liebwerdu:

1. Krstni list; prošnjik za to šolo mora biti najmanj 17 let star.

2. Šolsko spričalo o taki šolski izobraženosti, kakoršne je pridobiti po dobro dovršenih šestih razredih javnih srednjih šol.

3. Pismo starišev ali varuhov, da privolijo vstop prošnika v kmetijsko šolo.

Priloge prošnjam za obiskovanje srednje kmetijske šole „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu:

1. Krstni list; prošnjiki morajo biti vsaj 16 let stari.

2. Šolska spričevala kot dokaz o taki šolski izobraženosti, kakoršna je pridobiti po dobro dovršenih spodnjih štirih razredih javnih srednjih šol.

3. Spričevalo, da se je prošnjik skozi delj časa bavil na katerem večem posestvu s kmetijstvom.

4. Dovoljenje starišev ali oskrbnikov za vstop v kmetijsko šolo.

Predavanja prično se na vseh imenovanih šolah 1. oktobra t. l.

Glavni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 28. julija 1884.

Karol baron Wurzbach-Tannenberg l. r.,
predsednik.

Gustav Pirc l. r.,
tajnik.

Razpis državne štipendije za kmetijsko šolo „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu pri Dunaji.

Slavno c. kr. ministerstvo poljedelstva je za kmetijsko šolo „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu za prihodnji triletni tečaj od 1884/5. l. počenši dovolilo eno ustanovo (štipendijo) po 250 gold. na leto.

Za sprejem v to šolo je treba:

1. Dovoljenja starišev ali oskrbnikov;
2. starosti najmanj 16 let;
3. dokazov o taki šolski izobraženosti, kakoršnih

je pridobiti po dobro dovršenih spodnjih štirih razredih javnih srednjih šol.

Zelo želiti je tudi dokaza o kakih dejanstveno na kakem kmetijstvu pridobljenih vednostih.

Prosilci za to ustanovo naj svoje prošnje s potrebnimi prilogami vložijo najdalje do 31. avgusta t. l. pri vodstvu „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu, od katere se dobivajo tudi zavodovi programi.

Štipendisti plačevanja šolnine niso oproščeni.

Od c. k. ministerstva poljedelstva.

Družbeni novičar.

Seja glavnega odbora c. k. kmetijske družbe

dné 3. avgusta 1884.

Seji predseduje gospod družbeni predsednik Karol baron Wurzbach, navzoči: gg. podpredsednik J. F. Sennig, tajnik Gustav Pirc in odborniki: Jerič, Neweklovski, dr. Poklukar, Souvan, Robič, Witschl.

Obravnavalo in sklepalo se je o sledečih rečéh:

Na dopis deželnega odbora kranjskega, v katerem se kmetijska družba vpraša za mnenje, ali je davek za pašo, katerega nalaga občina cerkniška gospodarjem, ki imajo ovce, prevelik, izreče se glavni odbor v smislu pritožbe, katero so vložili posestniki ovac.

Tajništvo poroča, da je prošnjo podružnice vipavske o zadevi javne tombole uže dobro podprto, dotičnem ministerstvu odposlalo.

Predstojnik podružnice bohinjske prosi, da se nakaže mlekarški zadrugi v Stari Fužini ji od ministerstva dovoljenih 200 gold. za sozidanje ene nove sirarnice. Glavni odbor sklone potrebno ukreniti.

Tajništvo poroča, da je blagovolilo c. k. ministerstvo za poljedelstvo subvencionirati knjižico „Mlekarstvo“. Glavni odbor vzame to na znanje ter naloži tajništvu, da ponudi knjižico kmetijskim družbam v Gorici, Gradcu in Celovcu ter da se na ceni 20% odpusti. Udom kmetijske družbe kranjske, kateri so naročniki „Oekonomia“, zamorejo pa prejeti v pisarni družbe knjižico brezplačno.

Glavni odbor sklone, c. k. poljedelsko ministerstvo prositi, da blagovoli kmalu rešiti zadevo krške pokrajinske razstave.

Vsled sklepa glavnega odbora sklone se prositi ministerstvo, da družba sme porabiti subvencijo, koja ji je dovoljena za sadne sušilnice, za nakup Reynaldove sadne sušilnice.

Na dopis c. kr. deželne vlade, da bi družba izrekla svoje mnenje o prošnji občine Obrh za dovoljenje petih semnjev se sklone, le deloma priporočati prošnjo.

Zastran izvedenja reorganizacije družbenega vrta snidejo se gg. odborniki v četrtek 7. t. m. popoldne ob 4. uri na družbenem vrtnu.

Zastran konstrukcije uzornega pluga za težke zemlje vipavskega in metliškega okraja sklone se potrebno ukreniti.

Tajnik Pirc poroča, da si je ogledal družbeno drevesnico sadjarskega in čebelarškega društva v Radovljici ter priporoča glavnemu odboru na podlagi mu na mestu danih razjasnil, pri c. kr. deželni vladi predlagati izplačilo od ministerstva dovoljenih 100 gold. podpore.

Na novo v družbo sprejet je bil gosp. Lavoslav Abram, učitelj v Kostanjevici.

Tržne cene.

V Kranji, 13. avgusta 1884.

Na današnji trg je došlo 348 glav goveje živine in 127 prešičev.

	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hektol.	8	61	Ajda, hektol.	5	85
Rež, „	5	85	Slama, 100 kil	1	90
Oves „	3	40	Seno, „	2	50
Turšica „	6	50	Špeh, fr. kila	—	64
Ječmen „	5	52	Živi prešiči, kila	—	—

Rudolfovo, 12. avgusta 1884.

	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hektol.	8	13	Ajda, hektol.	5	40
Rež, „	—	—	Slama, 100 kil	—	—
Oves, „	3	58	Seno, „	—	—
Turšica, „	5	68	Špeh, fr. kila	—	—
Ječmen, „	—	—	Prešiči, kila	—	—

V Ljubljani, 9. avgusta 1884.

Povprečna cena.

	Trg	Magaz.		Trg	Magaz.		
	gl.	gl.		gl.	gl.		
	kr.	kr.		kr.	kr.		
Pšenica, hektol.	7	31	8	21	Sur. maslo, kila	—	86
Rež, „	5	36	6	23	Jajca, jedno	—	2
Ječmen „	4	55	5	47	Mleko, liter	—	8
Oves „	3	25	3	18	Gov. meso, kila	—	64
Soršica „	—	—	6	60	Telečje meso, „	—	56
Ajda „	5	69	5	87	Prešič. meso, „	—	66
Proso „	6	18	5	67	Koštrun „	—	38
Koruza „	5	60	5	67	Kuretina, jedna	—	40
Krompir, 100 kil	—	—	—	—	Golobje, jeden	—	17
Leča, hektoliter	8	—	—	—	Seno, 100 kil	—	160
Grah „	8	—	—	—	Slama, „	—	169
Fižol „	8	50	—	—	Drva, trde, sež.	—	750
Gov. mast, kila	94	—	—	—	„ mehke, „	—	480
Svinska mast „	80	—	—	—	Vino, rud., 100 l.	—	24
Špeh, fr.	60	—	—	—	„ belo, „	—	20
„ prek. „	72	—	—	—			